

Vãn Miếu - Quốc Tử Giám

„Komplex budov v Hanoji nazvaný Vãn Miếu neboli Chrám literatury je právem považován za symbol tradiční vietnamské kultury.“¹

„Vãn Miếu je nejstarší školou ve Vietnamu a zároveň nejvýznamnějším chrámem v Hanoji i v celém Vietnamu. Reprezentuje způsob konfuciánského myšlení a chování a je velmi důležitou historickou i kulturní památkou.“²

Chrám literatury, místo zasvěcené čínskému mudrcovi Konfuciovi a zároveň první vietnamská univerzita, je dnes nejen jedním z nejatraktivnějších turistických míst v Hanoji, ale jak vyplývá z výše uvedených úryvků, má především značný význam pro vietnamskou kulturu a rozvoj vzdělanosti ve starém Vietnamu.

2.1. Dvě hypotézy o datu založení Chrámu literatury

V historických dílech *Đại Việt sử ký toàn thư* a *Khâm định Việt sử thông giám cương mục*³ se uvádí, že osmého měsíce v roce psa (Canh Tuất –1070) založil v centru hlavního města Thăng Longu⁴ panovník **Lý Thánh Tông**⁵ chrám, který zasvětil duchovnímu otci myšlenkového proudu konfucianismu Konfuciovi (vietnamsky Khổng Tử) a pojmenoval jej Vãn Miếu. Byly zde vztyčeny sochy Konfucia, Chu Cônga, čtyř jeho nejoblíbenějších žáků (Tứ phối)⁶ a zpodobněno 72 dalších Konfuciovým žáků.⁷ O pět let později, v roce kočky (Ất Mão), již za vlády mladičkého krále **Lý Nhân Tông**, byly dvorem vypsány první

¹ Vietnamese Studies, 3, 1991. Str. 5.

² http://www.thingsasian.com/goto_article/article.585.html

³ První z uvedených děl je připisováno Ngô Sĩ Liênovi a je považováno za nejvýznamnější dílo o historii Vietnamu.

⁴ Král Lý Thái Tổ vybral Đại La (dnešní Hanoj) jako vhodné místo pro hlavní město a v roce 1010 tedy přikázal přesunout hlavní město Hoa Lư do Đại La, které přejmenoval na Thăng Long (Vzlétající drak)⁴ a vybudoval zde komplex císařských paláců, citadel a pagod a Thăng Long poté zůstal hlavním městem vietnamského státu až do 19. století, kdy na rozkaz dynastie Nguyễn byl dvůr přesunut do nového prozatímního sídla v Huế

⁵ Vládl v letech 1054 – 1072 a v Đại Việt sử ký toàn thư je o něm zaznamenáno toto: „Král byl dobrým následníkem, vládl ryzí láskou k lidu, vysoce zhodnotil zemědělství, měl soucit s vězni, usiloval o loajalitu lidu ve vzdálených oblastech, pořádal veřejné úřední zkoušky, dával vysoké platy soudcům, aby nepodléhali podplácení, posílil naše zákony a vojsko a zajistil stabilitu a klid v království. Můžeme o něm hovořit jako o dobrém králi“

⁶ Phục Thánh (Nhan Hôi nebo Nhan Uyen), Tông Thánh (Tăng Sâm), Thuật Thánh (Khổng Cấp), A Thánh (Mạnh Tử)

⁷ Zkouškový systém na Dálném východě. Česká orientalistická společnost, Praha 2002.

mandarínské zkoušky Minh kinh bác học a Nho học tam trường⁸ podle mingského vzoru a v roce draka (Bính Thìn - 1076) byla v sousedství chrámu založena Královská akademie - Quốc Tử Giám, která původně sloužila jako škola pro syny šlechticů a královských úředníků.⁹ Do královské akademie byli shromážděni vybraní učenci, kteří působili jako učitelé a zároveň šířitelé konfuciánské nauky, a Vãn Miếu - Quốc Tử Giám se tak stala na více než 700 let centrem vietnamského konfucianismu.

Kromě této, nejčastější a většinou historiků¹⁰ uznávané teorie o datu založení Chrámu literatury, však existují i názory odlišné. Někteří vědci kladou datum založení Vãn Miếu do roku 1156 a rok 1070 považují pouze za datum postavení budovy chrámu.

K tomuto názoru se přiklání i ruský historik **A.B. Poliakov** a své teze opírá o rozbor pasáží věnujících se tomuto období v historických dílech *Đại Việt sử ký toàn thư* a *Đại Việt sử lược* a klade si tuto otázku: od založení samostatného státu v 10. století až do konce vlády dynastie Lý se přízni vládnoucí třídy těšil buddhismus, který také byl oficiálním státním náboženstvím. Vliv konfucianismu začal významněji sílit až za vlády dynastie Trần (1225 – 1300) a svého vrcholu konfucianismus ve Vietnamu dosáhl až za panování rodu Lê (15. – 18. století). Jestli tedy počátky vzestupu konfucianismu v zemi klademe až do 13. století, jak tedy vysvětlíme názor, na kterém se shoduje většina historiků, že snad nejvýznamnější konfuciánská stavba ve Vietnamu byla vybudována již v roce 1070, že o pět let později se zde konaly první mandarínské zkoušky podle čínských konfuciánských vzorů a že první konfuciánská univerzita Quốc Tử Giám byla připojena k Vãn Miếu v roce 1076?¹¹

A.B. Poliakov tvrdí, že všichni panovníci dynastie Lý byli věrnými stoupenci buddhismu. Sám zakladatel dynastie **Lý Thái Tổ** byl vychován a pro svou politickou kariéru připraven buddhistickým mnichem Vạn Hạnhem a během své vlády založil mnoho pagod a vybral „více než tisíc mužů z hlavního města a vycvičil je v buddhistické mnichy a taoistické kněze a za jeho vlády se buddhismus stal jediným státním náboženstvím.

⁸ Phan Đại Doãn: Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam.NXB Chính trị Quốc gia, Hanoj 1998. str. 201.

⁹ Vasilijev, Ivo: Za dědictvím starých Vietů. Etnologický ústav AV ČR, Praha 1999. Str. 140.

¹⁰ Tuto verzi uvádí také nejznámější vietnamský historik Ngô Sĩ Liên ve svých zápiscích *Đại Việt sử ký toàn thư* a najdemem ji prakticky ve všech učebnicích o pramenech vietnamských dějin.

¹¹ Vietnamese Studies, 3, 1991. Str. 29.

Jeho nástupce **Lý Thái Tông** (1028 – 1054) byl rovněž buddhistického smýšlení a nechal vystavět 150 buddhistických pagod a taoistických chrámů, zároveň se však v kapitole v *Đại Việt sử lược* věnované Lý Thái Tôngovi objevuje první zmínka o konfucianismu – král si u příležitosti oslavy zázraku, který se udál v pagodě, nechal od jednoho konfuciánského učence sepsat báseň ve formě fu.¹²

Lý Thánh Tông (1054 – 1072), král, který, jak již bylo zmiňováno, má stát za založením Chrámu literatury, pokračoval ve velkorysé výstavbě buddhistických staveb a za období jeho vlády také sílil vliv hinduismu ve Vietnamu¹³, který přicházel do Indočíny z Indie a byl zcela odlišný od vlivu Číny, odkud konfucianismus přišel do Vietnamu.

Čtvrtý král dynastie Lý, **Lý Nhân Tông** (1072 – 1127) ještě posílil kult buddhismu v zemi a v roce 1072 přikázal královským ediktem vybrat státní úředníky z řad buddhistických mnichů, kteří mu předložili báseň nebo mandarínů, kteří se vyučovali u bonzů.¹⁴

Podle A. B. Poliakova je tedy v podstatě nemožné, aby se v Đại Việtu v letech 1070 až 1077 vyskytovaly jakékoliv konfuciánské instituce, neboť:

- Všichni králové dynastie Lý byli oddanými stoupenci buddhismu.
- Kromě krátkých poznámek Ngô Sĩ Liêna v *Đại Việt sử ký toàn thư* o Lý Thánh Tôngovi a Lý Nhân Tôngovi se nikde neobjevují zmínky o konfucianismu.
- Za vlády těchto dvou králů se v zemi nevyskytovali žádní vysoce postavení konfuciánští hodnostáři.
- Události tohoto období neukazují na možnost přílišného rozkvětu konfucianismu v zemi – tažení krále proti Čampě (1069), obrovská sucha (1070), smrt Lý Thánh Tônga a nástup teprve čtyřletého Lý Nhân Tônga, za něhož vládla jeho matka Y Lan, boje o moc mezi královnou matkou a královnou (1073) a konečně válka proti čínské dynastii Sung (1075 – 1077).
- *Đại Việt sử ký* datuje stavbu Chrámu literatury studium dědice trůnu do roku 1070, což se však nezdá pravděpodobné, neboť mladému princovi byly teprve čtyři roky, a byl tedy příliš mlád pro pochopení složité konfuciánské doktríny.

¹² Ibid. Str. 31.

¹³ Např. v královském paláci byly vztyčeny sochy Sakya-Muni, arhatů a Brahmy.

¹⁴ Ibid. Str. 32.

- *Việt sử lược* v zápisech o roce 1156 zmiňují stavbu Chrámu Konfucia a Ngô Sĩ Liên také udává tento fakt ve svých zápiscích. Od této doby se skutečně začali konfuciánští mandaríni objevovat ve vysokých funkcích.
- Phân Húy Chứ (15. stol.) zmiňuje Vãn Miêu, ovšem jeho založení klade do mnohem pozdějšího období než 11. století.

A. B. Poliakov se pod světlem těchto faktů přiklání k hypotéze o mylném názoru ohledně založení Vãn Miêu, která tvrdí, že Ngô Sĩ Liên jakožto oddaný stoupenec konfucianismu a také konfuciánští učenci té doby založení Chrámu literatury časově předešli. Tvrdí, že bez přihlédnutí k národní pýše je možné, že jako důkaz, že jejich země znovu nabyła svobodu a dosáhla konfuciánských kritérií civilizovaného státu, si učenci mohli založení instituce jako je Chrám literatury jednoduše přát. Sám Ngô Sĩ Liên v úvodu ke svým zápiskům uvádí, že „chybí-li některá fakta, musíme si je sami přidat. Nejsou-li některé detaily přesné, musíme je opravit. Je-li zde uvedeno něco dobrého či špatného, přidám k tomu později svůj skromný názor zaobalený do formy rady.“¹⁵

Ať se přikloníme k první, rozšířené, či druhé hypotéze o datu založení Chrámu literatury, nic se nemění na skutečnosti, že chrám má klíčový význam pro rozšíření konfuciánské nauky ve starém Vietnamu, neboť zde byly vypisovány úřednické zkoušky, díky nimž v zemi vznikala vlastní vietnamská vrstva inteligence a administrativa již nepotřebovala přijímat vzdělance ze zahraničí. Úspěšní absolventi se mohli vydat na dráhu státního úředníka nebo předat své nabyté vědomosti dalším žákům jakožto jejich učitelé a tím rozšiřovat vzdělanost po celé zemi.

2.2. Vývoj Vãn Miêu - Quốc Tử Giám

Vãn Miêu byl v dějinách na rozkaz panovníků, kteří jej považovali kulturní symbol, mnohokrát přestavován a opravován, aby co nejlépe vyhovoval potřebám studentů.

¹⁵ Vietnamese Studies, 3, 1991. Str. 35.

V roce 1243 nechal **Thiên Ứng Chính Bình** chrám poprvé opravit. O deset let později v úpravách pokračoval **Nguyễn Phong**. Král **Trần Thái Tông** přikázal celý chrám úplně zrekonstruovat. Je zajímavé, že v kronikách se během vpádů Mingů do Vietnamu neobjevují žádné zprávy o tom, že by chrám byl nějakým způsobem poničen, přestože mingští vojáci zdevastovali obrovské množství budov v hlavním městě. Je možné, že Mingové respektovali místo zasvěcené Konfuciovi, a chrám tak zůstal nedotčen¹⁶. Král **Lê Thánh Tông** nechal budovu opět opravit a v díle *Việt sử thông giám Cương mục* je uvedeno, že „na počátku vlády dynastie Lê byla tvář budovy Thái học zachována podle starých zvyků dynastie Trần, správa budov byla roztržštěna a trpěla mnoha nedostatky. Nyní byl objekt na příkaz krále opraven a rozšířen za budovy Thái học, Minh Luân a Západní i Východní přednáškovou síň, aby se uvolnil další prostor pro studenty. Byly přistavěny tři budovy, každá čítala 25 gianů¹⁷, které mohly být využívány jako místo pro odpočinek studentů.“¹⁸ V době vlády **Lê Thánh Tông**a dosáhl rozkvět konfucianismu ve Vietnamu svého vrcholu. V této době byly v pavilónu vztyčovány stély (khu bia tiến sĩ) se jmény úspěšných studentů („na východní i západní straně byly prostory pro vztyčování stél rozšířeny a zvelebeny“¹⁹), kteří dosáhli doktorského titulu a akademie byla čím dál mocnější a její absolventi úctívanější. I král **Lê Uy Mục** nechal Vãn Miếu znovu opravit a zkrášlit. Přistavěl palác Sùng Nho za budovou Minh Luân, kuchyň a novou zásobárnu.²⁰

Také za vlády dynastie Mạc byla akademie střežena, byly vztyčeny další stély a od roku 1536 proběhla dvouletá rekonstrukce, během níž byl chrám znovu celý obnoven. Sám král zde těsně po dokončení rekonstrukce učinil obět' bohům a zapálil vonné tyčinky.

Po nástupu dvora Pozních Lê byl Vãn Miếu znovu opravován. Přesto je však v *Đại Việt sử ký toàn thư* uvedeno, že „palác Quốc học a prostory vně školy jsou zanedbané a střechami protéká voda.“²¹ Proto byl doktor **Phạm Công Trú** pověřen opravou, a chrám se tak stal ještě honosnějším. „Od té doby se konfucianství stále rozšiřovalo a přibývalo lidí, kteří dosáhli úspěchu.“²²

¹⁶ Phan Đại Doãn: Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam.NXB Chính trị Quốc gia, Hanoi 1998. str. 213.

¹⁷ Ve Vietnamu je dodnes používán 1 gian jako jednotka výměry prostoru v domech. Znamená prostor mezi dvěma sloupy v domě, které od sebe většinou bývají vzdáleny 1,5 až 3m.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid. Str. 214.

²² Míněn je úspěch v úřednických zkouškách a následné kariéře ve státní správě.

Devátého měsíce roku 1726 nechal **Trịnh Doanh** chrám znovu opravit a Lê Quý Đôn²³ popisuje Vãn Miếu po nových úpravách takto: „Brána Đại Thánh má rozlohu tři gianů, zahrnuje dvě chái²⁴ a je zastřešená taškovou střechou. Đông vũ a Tây vũ tvoří každou sedm gianů. Za nimi je malá brána o velikosti jednoho gianu, za kterou se nachází palác Canh phục o rozloze 1 gian a dvě chái. Kuchyň čítá dva giany, sklad tři giany a dvě komory. Thái học tvoří tři giany, zeď s taškovou stříškou, stély na východní a západní straně zabírají každá 12 gianů. Další sklad a knihovna mají bez pochyb čtyři giany a jsou obehnány zdmi s taškovou stříškou. Dům Minh Luân má rozlohu tři gianů a dvou chái, brány na pravé i levé straně tvoří jeden gian, za příčnou zdí na východní i západní straně stojí budovy s učebnami, každá o velikosti čtrnácti gianů. Na východní straně stojí tři gianový Minh Luân, učebny studentů Tam Xá na východě a na západě, tvořeny 25 giany. Jeden gian byl určen pro dva studenty.“²⁵

Další etapa oprav Vãn Miếu - Quốc Tử Giám proběhla v létě 1785 a panovník **Cảnh Hưng** vydal rozkaz, aby vše bylo Bùi Huy Bíchem zaznamenáno do kronik *Việt sử thông giám Cương mục* a *Lịch triều tập kỷ*.

Koncem 18. století probíhalo ve Vietnamu povstání Tây Sơn²⁶. V roce 1788 povstalci vtáhli do Thăng Longu a zmocnili se jej. Vãn Miếu - Quốc Tử Giám se změnil na Miếu a Trương của Bắc Thành (Chrám a Škola Severního města), město bylo zachváčeno boji a ohněm a tentokrát Chrám literatury neunikl poškozování. Říká se, že obyvatelé Vãn Chương předložili králi žádost o opravení Vãn Miếu. Král **Quang Trung** odpověděl dvojverším v chũ nô²⁷:

Nay mai dựng lại nước nhà,

Bia nghề lại dựng trên tòa muôn gian.²⁸

²³ Ve zkouškách uspěl jako druhý nejlepší a získal titul Bảng nhãn.

²⁴ Chái je výraz pro přistavěnou komoru nebo výminek.

²⁵ Ibid. Str. 213.

²⁶ Povstání vedli bratři Nguyễn Nhạc, Nguyễn Lữ a Nguyễn Huệ v době, kdy země byla vyčerpána vnitřními i vnějšími válkami, vládl hladomor a nepokoje. Nákladný život dvora zatěžoval lid dalšími daněmi a v roce 1771 vypuklo mohutné rolnické povstání, které smetlo dynastii Nguyễn z trůnu a po osvobození hlavního města Thăng Long od čchingského vojska, které tam vyslal čínský císař, byla nastolena vláda nové dynastie Tây Sơn s králem Quang Trungem.

²⁷ chũ nô je transkripční systém vietnamských slov pomocí čhínských znaků. Slova se navzájem kombinovala nebo zjednodušovala, byl zachycen buď jen zvuk nebo kombinace významu i zvuku vietnamského slova.

²⁸ Phan Đại Doãn: Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam. NXB Chính trị Quốc gia, Hanoi 1998. str. 215.

Brzy bude naše země znovu obnovena²⁹
a nesčetné stély se jmény držitelů doktorského titulu
budou na dvoře opět vztyčeny.

Quang Trung zřejmě skutečně zamýšlel Chrám literatury obnovit a znovu zkrášlit, neočekávaně však zemřel³⁰ aniž by svůj slib, který dal obyvatelům Văn Chương uskutečnil. Jeho následník **Quang Toản** se pokusil dostat slovu svého předchůdce, byl však v roce 1802 poražen dynastií Nguyễn, která přenesla své sídlo do Hué ve středním Vietnamu, a Văn Miếu tak zůstal pouze místem, kam se lidé chodili pomodlit a obyčejnou školou Severního města.³¹

Ačkoliv se později hlavní město vrátilo opět do Hanoje, Chrám literatury přestal sloužit jako národní univerzita a centrum vzdělanosti, zůstal jednou z nejvýznamnějších historických památek v zemi a v letech 1920 a 1956³² byla provedena velká rekonstrukce, která zachovala původní ráz chrámu.³³

2.3. Văn Miếu - Quốc Tử Giám: cenná architektonická a lietrární památka

Dnes, i po tolika úpravách a rekonstrukcích, je Văn Miếu - Quốc Tử Giám jednou z mála dobře zachovalých ukázek architektury starého Vietnamu.

Văn Miếu byl vystavěn jako místo pro meditaci a uctívání, místo, kde byli vychováváni velcí učenci své doby, místo, kde se soustřeďovalo nejvyšší vědění. Chrám má tvar rovnoběžníku, je obehnan zdmi z velkých červených cihel a dalšími zdmi, dveřmi a bránami je rozdělen na pět částí. Při vstupu do pavilónu jsou vztyčeny dvě kamenné stély s nápisem *Hạ mã*, což znamená „seskoč s koně“ – v minulosti museli i nejvyšší hodnostáři

²⁹ Uvádím význam veršů, nikoliv jejich doslovný překlad.

³⁰ 29.7.1792 ve věku 41 let po pouhém čtyřletém období své vlády.

³¹ Ibid. Str. 216.

³² V roce 1947 během Vietnamsko – francouzské války byla část budov Chrámu literatury vážně poškozena.

³³ Florence, Mason, Sorey, Robert: Lonely Planet Vietnam. Lonely Planet Publications, Oakland.

slézt s koně či nosítek, pokud chtěli vstoupit do chrámu Văn Miếu, kulturního symbolu.³⁴ Než do areálu vstoupí, mohli si přečíst tato dvojverší vytesaná na zdi:

Đông, Tây, Nam, Bắc giai tu đạo,
Công khanh phu sĩ xuất thứ đồ.

Východ, Západ, Jih, Sever, Cesta je všude,
Všichni mandaríni a učenci tuto Cestu následují.

Đạo nhược lộ nhiên, đắc kỳ môn nhi nhập,
Thánh tức thiên dã, bất khả giai nhi thăng.

Učení³⁵ je jako cesta: najdeš-li bránu, vejdi..
Místr je jako nebesa, a my k němu nemůžeme dosáhnout.³⁶

Sở nhận cao kiên, tài đắc hứa đa đạo lý,
Vạn cổ chiêm ngưỡng y nhiên nhất đại cung tường.

Vysoká a tak pevná, předává mnohé etické principy,
Předmět věčné úcty, zdi a budovy zůstanou nezměněny.

Niết nhi bất truy, ma nhi bất lãn
Ngưỡng chi đi cao, toàn chi đi kiên.

Ač je začernována, nikdy nezčerná. Ač je obrušována, nikdy nebude otupena.
To je síla moudrosti.

Čím výše se zahledíš, tím lehkomyšlnějším se staneš. Čím hlouběji se ponoříš, tím silněji si uvědomíš její sílu.
(Cesty)³⁷

Cương thường đổng cán tồn thiên địa,
Đạo đức cung tường tự cổ kim.

Střechy a pilíře tří základních vztahů s pět neměnných ctností se zachovají na věky.
Zdi Ctnosti jsou věčné.³⁸

³⁴ Phan Đại Doãn: Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam.NXB Chính trị Quốc gia, Hanoi 1998. str. 206.

³⁵ Konfuciánská nauka.

³⁶ Vietnamese Studies, 3, 1991. Str. 49.

³⁷ Ibid. Str. 50.

³⁸ Ibid.

Do areálu vstoupili Hlavní branou začínající přístupovým schodištěm a dvěma malými bránami. Brána je uvedena třemi čínskými znaky: *Văn Miếu môn*. V minulosti byla budova přístupná pouze při slavnostních událostech a lidé k němu přicházeli pravou a levou branou (hữu môn a tả môn). Nese tyto verše:

Đại quốc bất dịch giáo, bất biến tục, thả tôn sùng chi diệc tín, tư văn nguyên hữu dụng,
Ngô Nho yếu thông kinh, yếu thức thời, vô câu cố dã thượng thánh huân tương đôn.

Velká země nezmění své Učení, nezmění svou morálku, ale ctí je a věří v jejich původní užitečnost.
My, učenci, musíme být verši zvěčněny v klasických knihách, rozumět věkům, odmítnout lpění na zastaralém a studovat učení Moudrosti a nikdy nepřestat soupeřit s každým jiným.³⁹

Doanh hoàn trung giáo mục, ngô đạo tối tiên, vạn vũ chu xa đồng khởi kính,
Toàn cảnh hội văn từ, thủ địa vị thù, thiên thu cần tảo thượng lưu phương.

Mezi doktrínami vyučovanými po světě, naše je tou zdaleka nejlepší a je ctěna v krajích, kde e třeba lodí a vozů, aby se vymanily ze svého odloučení.

Tento chrám stojí nad všemi chrámy zasvěcenými literatuře, duch kultury proplouvá tisíciletími.⁴⁰

Sĩ phu báo đáp vị hà tại, triều đình tạo tựu chi ân,
quốc gia suhng thượng chí ý.
Thế đạo duy trì nhi thị tử, lễ nhạc y quan sở tuy,
Thanh danh văn vật sở đồ.

Jak mohou učenci splatit svůj vděk Dvoru za jeho volbu, zemi za její hluboký respekt.

Je zde, aby zvyky a pravidla byla po časy zachována. Je místem, kde se shromažďují vysocí hodnostáři, kteří pečují o společenskou harmonii.

Přístupové schodiště je zdobeno párem slétajících kamenných draků se stylizovanými oblaky, jejichž vznik datujeme do 15. století. Toto zobrazení draka je prvním svého druhu ve Vietnamu a díky své ráznosti, preciznosti a logice vyhotovení nese svědectví o zralosti klasického estetického cítění.⁴¹

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid. Str.51.

⁴¹ Ibid. Str. 14.

Cesta k hlavnímu chrámu vede širokým dvorem k další bráně *Đại Trung môn* (Velká brána Středu, Velká střední brána) se dvěma vstupy *Dạt Tài môn* (Dosažený talent) *Thành Đức môn* (Dokonalá ctnost), kterou se vchází do pavilónu *Khuê Vãn các*, který je zasvěcen Souhvězdí Literatury neboli Khuê. Khuê koresponduje se zvěrokruhem – Rybami a Andromedou na západě. Jeho odraz se zrcadlí ve Studně Nebeské čistoty (*Thiên Quang Tỉnh*). Pavilon byl postaven v roce 1805. Je tvořen cihlovým podstavcem, čtyřmi čtvercovými pilíři a dvěma cihlovými střechami nesoucími dva draky. Je zdoben symboly jin a jang a čtyřmi tvářemi se zářícími dřevěnými korunami, které představují slunce, jež symbolizuje třpyt Souhvězdí Literatury. Toto místo sloužilo pro vyhlašování nejlepších prací kandidátů při mandarínských zkouškách. Je zde vyryto dvojverší:

Khuê tinh thiên lãng nhân vãn xiên,
Bích thủy xuân thân đạo mạch trường.⁴²

Souhvězdí Khuê září na nebesích, klasická literatura je šířena,
Hluboké vody řeky Tu na věky zachovají pramen doktríny.⁴³

Za pavilónem *Khuê Vãn các* se rozkládá Dvůr stél, v jehož prostředku se rozkládá čtvercové jezero *Thiên Quang Tỉnh* - Studna Nebeské čistoty. Po obou stranách jezera stojí 82 stél se jmény více než jednoho tisíce doktorů (tiên sĩ). Nejstarší (13) z nich byly vztyčeny na příkaz panovníka **Đại Bãa** v roce 1442, jedna pochází z doby vlády dynastie Mạc, 25 stél je datováno do 17. století a 42 stél bylo postaveno od počátku 18. století⁴⁴. Nejmladší pocházejí z roku 1779. Od roku 1442 do 1787 bylo vypsáno 117 královských zkoušek (započteme-li i výjimečné zkoušky, bylo jich 124), více než třicet kamenných stél tedy bohužel padlo za obět času a bylo nenávratně ztraceno.⁴⁵

Stély jsou umístěny na krunýřích kamenných želv. Želva je symbolem dlouhověkosti a síly, oblý tvar krunýře představuje nebesa a její ploché břicho symbolizuje zemi.

⁴² Phan Đại Doãn: *Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam*. NXB Chính trị Quốc gia, Hanoi 1998. str. 209.

⁴³ Vietnamese Studies, 3, 1991. Str. 16.

⁴⁴ Prvních 14 stél z 15. a 16. století je nejmenších, jsou velmi skromně dekorovány, zcela chybí symbol draka, zřejmě proto, že v onech časech nebylo povoleno spojovat slávu doktorů se symbolem krále a božství. Stély ze 17. století jsou mohutnější a bohatěji zdobené zvířecími motivy draků, fénixů, jednorožců a výjevů ze života. Motiv draka je zde vždy umístěn ve středu štítu stély. Stély z posledního období jsou největší a bohatě dekorovány zvířecími a květinovými motivy. Výzdoba stél je vždy v souladu s konfuciánskou symbolikou.

⁴⁵ Ibid.

Na pravé i levé straně dvora je mezi stélami umístěno dvojverší:⁴⁶

Stély na východní straně:

Xa thư cộng đạo kim thiên hạ,
Khoa giáp liên đề cổ học cung

Celý svět si dnes zvolil stejnou Cestu symbolizovanou stejnými slovy, stejnými texty,
Jména vítězů královských zkoušek jsou společně vepsána na stélu.

Stély na západní straně:

Khoa giáp trung lai danh bất hủ,
Cung tường vọng ngoại đạo di tôn.

Jména vítězů zkoušek si zachovají nesmrtelnost,
Učení (doktrína) přesahuje zdi Královské akademie.

Na čtvrtý dvůr za dvorem stél se vstupuje Branou Velkého spojení⁴⁷ (*Đại Thành môn*). Na pravé i levé straně stojí dvě budovy dříve vyhrazené 72 Konfuciovým žákům a také dvěma vietnamským učencům Trương Hán Siêuovi a Chu Văn Anovi⁴⁸. Budovy byly zničeny v roce 1947 při Vietnamsko-francouzské válce. Byly obnoveny v roce 1954 a v této podobě jsou zachovány dodnes.

Za těmito budovami se nachází samotný Chrám literatury (Vãn Miếu nebo také *Đại Bái đường*⁴⁹ – Velký dům obřadů), rozsáhlá budova o 9 gianech, která má pouze dvě zdi – na pravé a levé straně. Střecha je zdobena sochami draků, kteří byli vyrobeni v 19. století, architektonický ráz celé budovy je však svým stylem typický pro architekturu dynastie Lê (17. a 18. století), která se vyznačovala především jednoduchostí a pevností. Objekt je bohatě

⁴⁶ Ibid. Str. 53.

⁴⁷ Spojení hudby, vědění a ctnosti.

⁴⁸ Oba žili ve 14. století.

⁴⁹ V průběhu dějin se jméno chámu několikrát změnilo: za dynastie Lý byl nazýván *Quốc Tử Giám*, za dynastie Trần *Quốc Tử Viện*, později byl název změněn na *Quốc Học Viện*, za dynastie Lê jej označovali opět *Quốc Tử Giám* a za dynastie Nguyễn nesl jméno *Quốc Học*.

dekorován, hlavním motivem jsou stylizované mraky doplněné motivy plamenů, fénixů, draků, listů chryzantém, posvátného ovoce a lotosů.

Uvnitř je umístěn zlato-rudě lakovaný oltář s nádobou na vonné tyčinky, po jeho stranách stojí jeřábi nesení na želvím krunýři. Dále jsou zde tabule se jmény prvních učenců a bronzový zvon (*Bích ung dai chung* – Velký zvon Královské akademie) po levé straně a kamenný gong, na němž je vyryt předepsaný způsob používání tohoto nástroje během provádění obřadů) po straně pravé.

Đại Bái đường je malým pavilónem spojen se svatyní *Đại Thành điện* (Svatyně Velkého spojení). Uprostřed stojí socha Konfucia bezprostředně obklopena sochami jeho čtyř nejlepších⁵⁰ žáků a opodál sochami dalších deseti filozofů.

Za svatyní se rozkládá prostor s budovami zasvěcenými Konfuciovým rodičům a žákům. Je nazýván *Khai Thành*. V zadní části je místnost pro vykonávání obětí nazvaná *Khai Thành điện* a dům pro strážce chrámu a jeho rodinu. *Khai Thành* bylo rovněž zničeno v roce 1947 a následně znovuobnoveno.

Po mnohých rekonstrukcích a úpravách dnes Chrám literatury působí jako celistvý komplex postavený v dokonalé harmonii. Lidé toto místo oceňují nejen jako jedinečnou historickou a architektonickou památku, ale také jako jedno z mála míst v Hanoji, kam neproniká spěch a ruch dnešní doby.

2.4. Význam Chrámu literatury pro šíření vzdělanosti ve starém Vietnamu

Do nástupu dynastie Lý bylo školství v Đại Việtu neorganizované, v rukách je měli vesničtí učitelé. Založení Vãn Miếu - Quốc Tử Giám a zavedení státních úřednických zkoušek bylo důležitým krokem k centralizaci vzdělání do hlavního města a zavedení jednotného vzdělávacího systému v zemi.

Cesta k nejvyššímu vzdělání, která byla korunována zvěčněním úspěšného kandidáta vyrytím jeho jména do kamenných stél na Dvoře stél (*Khu bia*), trvala mnoho let a stála

⁵⁰ Phục Thánh (Nhan Hồi nebo Nhan Uyen), Tông Thánh (Tăng Sâm), Thuật Thánh (Khổng Cấp), A Thánh (Mạnh Tử)

studenty značné úsilí. Po absolvování vesnické školy, kde se hoši⁵¹ postupně učili číst a psát čínské znaky (malé učení - tiếu học), ti, kteří projeví dostatečné nadání mohli pokračovat v dalším učení (Velké učení - đại học), které zahrnovalo studium Pěti klasických knih a Čtyř posvátných knih. Ti nejúspěšnější byli později vedeni řediteli vzdělání (quan đóc học), v odlehlých provinciích byli vedeni vzdělanými mandaríny (quan giáo) a po ukončení tohoto stupně studia se mohli zúčastnit zkoušek (thi cử).

První úřednické zkoušky byly vypsány v roce 1075 a požadovaly pouze znalost Pěti klasických knih, panovník **Lý Anh Tông** (1138 – 1175) však zavedl zkoušku ze znalosti politiky, práva a matematiky.⁵² Do 1232 se zkoušky nekonalý pravidelně, teprve po nástupu dynastie Trần bylo stanoveno, že zkoušky se budou konat každých sedm let a byla stanovena také hierarchie doktorských titulů na prvních třech místech: 1. doktor literatury (Trạng nguyên), 2. Bạng nhãn a 3. Thám hoa. V roce 1304 byl zaveden další titul doktora druhého stupně, který se řadil až za tři předcházející. Až v roce 1374 se začal používat namísto původního doktorského titulu Thái học sinh titul Tiến sĩ, který se používá i v současné vietnamštině.⁵³

Kandidáti, kteří úpěli u provinčních zkoušek (thi hương), které byly vyhlášovány od druhé poloviny 14. století, se mohli přihlásit ke zkouškám v hlavním městě, ve Vãn Miếu - Quốc Tử Giám. Při provinčních zkouškách uchazeči museli dokázat vyložit složitá místa v klasických knihách, složit báseň ve fomě fu a shi, sepsat královský výnos a úvahu na dané téma. Nejúspěšnější z nich mohli potom přistoupit ke zkoušce v hlavním městě. Úřednické zkoušky ve Vãn Miếu - Quốc Tử Giám nabyly největší důležitosti během vlády dynastie Pozdní Lê (1428 – 1526). Obsahovaly stejné části jako zkoušky provinční, byla však navíc zavedena palácová zkouška (thi đình), při níž kandidáty zkoušel sám panovník a konala se v císařském paláci. Jejím obsahem bylo většinou sepsání úvahy na téma zadané panovníkem. První zkoušky v hlavním městě za dynastie Lê se konaly v roce 1442 a tehdy také byla vztyčena první kamenná stěla se záznamem o zkouškách a se jmény těch, kteří se v nich umístili nejlépe. „Těchto prvních zkoušek za dynastie Lê se zúčastnilo 450 kandidátů, z nichž 33 získalo doktorský titul Tiến sĩ. Nejlepší z nich byl Nguyễn Trục, který získal titul Trạng

⁵¹ Vzdělání ve starém Vietnamu mohli získat pouze muži.

⁵² Zkouškový systém na Dálném východě. Česká orientalistická společnost, Praha 2002. Str. 95.

⁵³ Ibid.

nguyên. Později působil jako vyslanec v Číně, kde také získal hodnost doktora literatury, proto byl nazýván 'doktorem literatury dvou zemí'.⁵⁴

V 16. a 17. století došlo ve Vietnamu ke krizi konfucianismu a s úpadek režimu provázal také úpadek zkoušek, rozšířila se korupce při získávání titulů a úřednických míst.

Nicméně v podobě, kterou zavedli panovníci dynastie Lê, se zkoušky dochovaly až do vlády dynastie Nguyễn, kdy byly zkoušky přizpůsobeny francouzským požadavkům.⁵⁵, později v roce 1915 byly zkoušky definitivně zrušeny v Tonkinu a 1919 v Annamu.⁵⁶

Ačkoliv v posledních dvou staletích své existence úřednické zkoušky zaznamenaly propad, jejich význam a potažmo význam Văn Miếu - Quốc Tử Giám jakožto místa, kde se zkoušky konaly, je pro Vietnam nesmírný. Díky zavedení zkoušek v hlavním městě totiž došlo nejen k soustředění a uspořádání vzdělání, ale především k rozšíření řad vzdělanců, kteří své znalosti a vědomosti předávali dále a podíleli se na rozšíření vzdělání po celé zemi. Văn Miếu - Quốc Tử Giám sloužil jako nejstarší univerzita ve Vietnamu, soustředili se zde největší učenci své doby a pochopitelně zde vznikala i mnohá cenná díla literární a historická.

3. Závěr

Jak v historii Vietnamu rostl vliv konfucianismu a potažmo i důležitost vzdělání, které je s konfuciánskou naukou úzce spojeno, neboť bylo ceněno jako jedna z nejvyšších hodnot, zvyšoval se i význam Chrámu literatury jakožto nejvýznamnější univerzity v zemi a místa zasvěceného Konfuciovi. Panovníci jej nechali mnohokrát rozšířit, opravit a zvelebit a dnes, ačkoliv chrám neplní své základní poslání, tedy neslouží již jako centrum vzdělanosti a konfucianismu, je Văn Miếu - Quốc Tử Giám stále symbol tradiční vietnamské kultury tvořený komplexem budov s vysokou historickou hodnotou nejen z hlediska architektury, ale také z hlediska výpovědi o stavu a počtu vzdělanců ve starém Vietnamu. Živý ruch univerzity byl vystřídán harmonickým poklidem, majestátnost místa však neutrpěla ani dlouhými staletími a chrám je dnes jednou z nejvyhledávanějších turistických památek v Hanoji a zároveň stále slouží jako místo, kam se Vietnamci chodí pomodlit a uctít bohy.

⁵⁴ Ibid. Str. 98.

⁵⁵ Od roku 1884 do 1945 byl Vietnam francouzskou kolonií.

⁵⁶ Ibid. Str. 100.

Použitá literatura:

Phan Đại Doãn: Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam. NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội 1998.

Zkouškový systém na Dálném východě. Česká orientalistická společnost, Praha 2002.

Vietnamese Studies, 3, 1991.

Vasilijev, Ivo: Za dědictvím starých Vietů. Etnologický ústav AV ČR, Praha 1999.

Florence, Mason, Sorey, Robert: Lonely Planet Vietnam. Lonely Planet Publications, Oakland.

Hà Văn Thư, Trần Hồng Đức: A brief chronology of Vietnam's history. Thế giới publishers, Hanoi 2000.

Nguyen Khac Vien: Dejiny Vietnamu. Pravda, Bratislava 1978.

Huard, Pierre; Durand, Maurice: Viet Nam civilisation and culture. Ecole Francaise d'Extreme-Orient, Hanoj 1998.

Obuchová Lubica, Čínské symboly. Grada, Praha 2000.

Nový orient, ročník 27, č. 2, 1972.

http://www.thingsasian.com/goto_article/article.585.html